

VAI TRÒ CỦA GIÁO DỤC Ý THỨC THẨM MĨ ĐỐI VỚI SỰ PHÁT TRIỂN NHÂN CÁCH GIÁO VIÊN MẦM NON Ở TRƯỜNG CAO ĐẲNG SƯ PHẠM TRUNG ƯƠNG HIỆN NAY

ĐỖ THỊ THANH LOAN*

Ngày nhận bài: 09/08/2016; ngày sửa chữa: 11/08/2016; ngày duyệt đăng: 12/08/2016.

Abstract: The nature of aesthetic education is the process of education and self-education with aim to promote human's competences based on beauty rules, helping students improve themselves and develop comprehensive personalities. In this article, the author clarifies the necessity of aesthetic education and proposes measures to educate aesthetics for Pedagogical students of the National College for Education.

Keywords: Education, Aesthetic consciousness education, Personalolity, Preschool teacher, Student.

Ý thức thẩm mĩ (YTMM) là một trong những hình thái ý thức xã hội, có quan hệ biện chứng với ý thức đạo đức. Quá trình hình thành ý thức đạo đức bị chi phối và tác động bởi YTMM. Trong đó, những lí tưởng thẩm mĩ cao đẹp trở thành nhân tố tích cực trong phát triển con người mới. Đặc biệt, nó có sự tác động sâu xa đến tất cả các thuộc tính của nhân cách như khí chất, năng lực, xu hướng..., góp phần tạo nên một nhân cách toàn diện cho mỗi cá nhân. Đối với giáo viên mầm non, cùng một lúc phải làm tốt chức năng của người mẹ, người giáo viên, người thầy thuốc, người nghệ sĩ và người bạn của trẻ em tuổi mầm non, thì việc giáo dục ý thức thẩm mĩ (GDYTMM) để họ rèn luyện, tự hoàn thiện nhân cách là nhiệm vụ quan trọng của giảng viên thuộc các lĩnh vực chuyên môn trong Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương.

1. Sự cần thiết của GDYTMM

YTMM là sự phản ánh hiện thực vào ý thức con người trong quan hệ với nhu cầu thưởng thức và sáng tạo cái đẹp. Trong các hình thức hoạt động thưởng thức và sáng tạo cái đẹp thì nghệ thuật là hình thức biểu hiện cao nhất của YTMM. YTMM chính là năng lực cảm nhận của con người về cái đẹp, song cái đẹp ở đây gắn liền với hiện thực, với cuộc sống của con người [1].

GDYTMM là một quá trình hình thành và phát triển nhân cách xã hội chủ nghĩa về mặt thẩm mĩ, trong đó con người có năng lực nhận thức, ý thức đúng đắn đối với đời sống thẩm mĩ của xã hội, đồng thời có khả năng tiếp nhận và sáng tạo cuộc sống theo quy luật của cái đẹp [1].

GDYTMM là sự giáo dục và tự giáo dục, phát huy mọi năng lực bản chất của con người theo quy luật của cái đẹp. Chính vì vậy, nó đóng vai trò hết sức quan trọng trong sự phát triển của con người, góp phần định hướng cho đạo đức, nhân cách của chính cá nhân đó trong xã hội. Đây là một bộ phận cơ bản trong tổng thể các mặt của quá trình giáo dục sư phạm nhằm góp phần hình thành con người mới với tính cách chủ thể tích cực, sáng tạo của xã hội chủ nghĩa.

GDYTMM kết hợp cùng với các loại hình giáo dục khác như: giáo dục chính trị - tư tưởng, giáo dục ý thức công dân, giáo dục đạo đức xã hội và khoa học kĩ thuật... đã "hòa quyện" vào nhau, tác động lẫn nhau trở thành động lực của giáo dục toàn diện, tổng hợp.

- Sinh thời, Hồ Chí Minh đã đánh giá cao vai trò của thế hệ trẻ đối với sự phát triển của đất nước. Người khẳng định: "Tuổi trẻ không những là người kế tục các thế hệ đi trước mà còn là tương lai của đất nước, của dân tộc" [2; tr 26] và căn dặn thanh niên: "Nhiệm vụ của thanh niên không phải là hỏi nước nhà đã cho mình những gì. Mà phải tự hỏi mình đã làm gì cho nước nhà?" và nguyên tắc giáo dục thanh niên là: "Trường học, gia đình và đoàn thể thanh niên cần phải chú ý đến giáo dục tư tưởng, thái độ, hoạt động và sinh hoạt hằng ngày của thanh niên để kịp thời khuyến khích, uốn nắn, sửa chữa" [2; tr 451].

- Giáo dục mầm non là bậc học đầu tiên, có vị trí quan trọng trong chiến lược phát triển nguồn lực con người. Trong quá trình giáo dục con người, giáo viên

* Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương

giữ vị trí quan trọng nhất. Đội ngũ giáo viên là lực lượng cốt cán biến các mục tiêu giáo dục thành hiện thực, giữ vai trò quyết định chất lượng và hiệu quả giáo dục. Đây cũng là một trong những nội dung quan trọng trong sứ mệnh của Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương, đó là đem lại cho xã hội và cộng đồng các lợi ích về chất lượng tốt nhất từ các hoạt động đào tạo đội ngũ giáo viên mầm non, góp phần đắc lực vào công cuộc CNH, HĐH đất nước và phát triển hệ thống giáo dục quốc dân.

- Nghề giáo viên mầm non là một nghề đòi hỏi có sự kết hợp của ba loại nghề: giáo viên, thầy thuốc, nghệ sĩ. Vì lẽ đó, giáo dục cho SV- những giáo viên mầm non hội tụ đầy đủ các thành tố của nhân cách - là vấn đề không đơn giản mà đòi hỏi sự nhập cuộc của các nhà sư phạm trên các lĩnh vực chuyên môn của nhà trường.

- Trong bối cảnh toàn cầu hóa, hội nhập quốc tế hiện nay, sự du nhập ngày càng gia tăng các sản phẩm văn hóa, lối sống từ bên ngoài vào trong nước làm cho nhu cầu, thị hiếu và lí tưởng của người dân, đặc biệt là tầng lớp trẻ càng trở nên phức tạp. Bên cạnh những tác động tích cực của sự du nhập thì vẫn đan xen, tồn tại những tác động tiêu cực như: Ở một bộ phận giới trẻ có xu hướng thực dụng, thờ ơ với lí tưởng chính trị - xã hội; cả trong nhu cầu và thị hiếu đã xuất hiện tâm lí của xã hội tiêu thụ... Thêm vào đó, có một bộ phận thanh niên quên đi những cái đẹp chân chính trong nghệ thuật, trong giá trị đạo đức truyền thống để tiếp thu cái gọi là “văn hóa ngoại lai”, “thẩm mỹ nước ngoài” để tạo thành thị hiếu cho bản thân. Ở họ, “cái đẹp” chính là ăn mặc hở hên, ăn nói “có gu”, sống chỉ biết mình, thờ ơ, vô cảm trước mọi vấn đề của xã hội... [3].

- Ở đâu đó vẫn còn một bộ phận giới trẻ mang mác “giáo viên” nhưng đã làm mất đi nhân cách của mình, làm ảnh hưởng đến hình ảnh người giáo viên, người mẹ hiền lúc ở trường, có những hành vi ngược đãi với trẻ... đã và đang bị xã hội lên án.

Từ thực tế trên có thể thấy, vấn đề giáo dục tư tưởng, tình cảm, nhất là giáo dục nhu cầu thị hiếu và lí tưởng thẩm mỹ cho SV - những giáo viên mầm non tương lai, có nhân cách tốt - đang đặt trên vai các nhà sư phạm. Điều này, cần được nghiên cứu một cách nghiêm túc trên các bình diện lí luận và thực tiễn nhằm hướng tới xây dựng quan điểm thẩm mỹ đúng đắn, hình thành nên nhân cách tốt cho mỗi SV của Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương trong điều kiện thực hiện chuẩn đầu ra hiện nay.

2. Mục đích của GDYTTM

Với quan điểm lấy con người làm trung tâm, con người là mục tiêu, động lực của sự phát triển KT-XH thì mục đích của GDYTTM mà Đảng ta đặt ra là: *Chủ động tạo ra các cá nhân phát triển toàn diện, hài hòa tất cả các mặt thể chất lẫn tinh thần, đạo đức lẫn tài năng, làm cho mỗi con người được tự do, có điều kiện để cống hiến và hưởng thụ.* Với ý nghĩa như vậy, GDYTTM cho sinh viên (SV) ngành sư phạm mầm non ở Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương thực chất là quá trình nhà giáo tiếp tục giáo dục giúp SV hoàn thiện mình trở thành một chủ thể thẩm mỹ đích thực với quan hệ thẩm mỹ đúng đắn được biểu hiện ở các dấu hiệu cơ bản sau: 1) Hình thành và phát triển được những tình cảm thẩm mỹ trong quá trình cảm thụ và lĩnh hội cái đẹp trong nghệ thuật, trong tự nhiên, trong các mối quan hệ xã hội, tạo được hứng thú đối với các khía cạnh thẩm mỹ của hiện thực, cảm nhận và hiểu biết được cái đẹp trong những biểu hiện đa dạng của nó; 2) Có những quan niệm, chuẩn mực, niềm tin thẩm mỹ, phát triển năng lực phán đoán và đánh giá thẩm mỹ, hình thành thị hiếu, lí tưởng thẩm mỹ đúng đắn; 3) Hình thành năng lực sáng tạo nghệ thuật, lòng ham muốn và khả năng đem cái đẹp vào đời sống học tập, lao động và ứng xử; 4) Có thái độ không khoan nhượng đối với những cái xấu xa, phản thẩm mỹ trong tâm hồn, trong hành vi ứng xử, trong hình dáng, trang phục...; 5) Hình thành tình yêu nghề, quý trẻ, có tinh thần trách nhiệm cao [4].

3. Phương pháp và biện pháp GDYTTM cho SV mầm non

Vận dụng những nguyên lí của chủ nghĩa Mác-Lênin và kế thừa những giá trị tư tưởng Hồ Chí Minh về GDYTTM cho thế hệ trẻ; kế thừa và phát huy những thành quả của các lĩnh vực giáo dục khác, căn cứ vào đặc điểm là những nội dung cơ bản của GDYTTM, phương pháp GDYTTM cho SV được xây dựng trên những hình thức cơ bản như sau:

- *GDYTTM bằng lao động*: Quan điểm của chủ nghĩa duy vật biện chứng cho rằng, lao động đã sáng tạo ra con người. Thông qua lao động, con người dần phong phú hơn về tư tưởng, tình cảm chứ không chỉ dừng lại ở sự phát triển đều đặn, mạnh khỏe về thể chất. Lao động đúc rút kinh nghiệm, tạo ra tri thức khoa học. Kinh qua lao động, con người biết phân biệt cái tốt, cái xấu, cái đẹp, cái hùng tráng, cái bi hài... nâng cao khả năng cảm nhận của các giác quan. C.Mác cho rằng: Một hoạt động sản xuất có ý nghĩa chân chính của nó đó là ở chỗ con người biết nhào

nặng vật chất theo quy luật của cái đẹp. Những nhu cầu cao quý của con người về thưởng thức cái đẹp, về đánh giá thẩm mỹ, sáng tạo nghệ thuật đều hình thành từ lao động. Hồ Chí Minh cũng rất coi trọng phương pháp giáo dục bằng lao động trong việc nâng cao trình độ thẩm mỹ của toàn dân. GDYTTM cho SV bằng lao động và thông qua lao động có nhiều hình thức như: các cuộc thi sáng tác nghệ thuật, chiến dịch mùa hè tình nguyện, các hoạt động “Đền ơn đáp nghĩa”, các phong trào thể dục thể thao...

- *Giáo dục thẩm mỹ thông qua các môn học*: GDYTTM cho SV có thể thực hiện thông qua rất nhiều môn học như: *Những nguyên lý của chủ nghĩa Mác - Lênin, Tư tưởng Hồ Chí Minh, Đường lối cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam, Tiếng việt thực hành, Mĩ học, Đạo đức học, Âm nhạc, Mĩ thuật...* để hiểu được tất cả các giá trị “Chân - Thiện - Mĩ”. Đặc biệt, học tập tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh về “*Cần, Kiệm, Liêm, Chính, Chí công vô tư*”, về các phẩm chất cần rèn luyện như: Phẩm chất chính trị, phẩm chất đạo đức, tri thức và năng lực nghề nghiệp, rèn luyện thể chất... để trang bị cho giáo viên mầm non tương lai hội tụ đầy đủ các yếu tố của nhân cách.

- GDYTTM để nhân cách con người luôn cao đẹp trong mọi sự thay đổi, trong những hoàn cảnh mới là một vấn đề không hề đơn giản. Sự hình thành YTTM được giáo dục qua nhiều giai đoạn, từ tuổi ấu thơ cho tới trưởng thành. Để GDYTTM cho SV mầm non Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương, cần kết hợp nhiều hình thức linh hoạt, đòi hỏi phát triển cả chiều rộng và chiều sâu, cả nội dung lẫn hình thức với nhiều biện pháp khác nhau như: Mở rộng các hình thức sinh hoạt văn hóa cộng đồng, thêm nhiều sân chơi, phù hợp với SV nhằm nâng cao đời sống tinh thần và năng lực thẩm mỹ cho SV; GDYTTM trong gia đình, nâng cao nhận thức cho mỗi thành viên trong gia đình bằng con đường thẩm mỹ; khuyến khích các bà mẹ trẻ và những phụ nữ trẻ chuẩn bị làm mẹ học hát ru, ru con bằng những làn điệu truyền thống...; GDYTTM trong nhà trường được xem là hạt nhân của giáo dục, cần được tổ chức dạy và học nghiêm túc. Bồi dưỡng và nâng cao nét đẹp văn hóa cho SV thông qua tất cả các môn học...; giáo dục lòng yêu thiên nhiên, yêu con người, yêu quê hương và đất nước. Cần phải nhân rộng những gương điển hình, gương người tốt, việc tốt kết hợp với phương pháp nêu gương để góp phần mở rộng những thị hiếu cao đẹp.

- Trong xu thế hội nhập, bên cạnh việc tiếp thu tinh hoa văn hóa tiến bộ thì những văn hóa phẩm độc hại cũng xâm nhập, làm tổn hại đến những giá

trị truyền thống văn hóa dân tộc Việt. Vì vậy, việc giáo dục, bảo tồn và phát huy những giá trị truyền thống là nhiệm vụ cần thiết và cấp bách đặt ra đối với các nhà giáo.

- Tiếp tục tạo ra một môi trường văn hóa lành mạnh cho SV, đồng thời nâng cao thị hiếu nghệ thuật của SV thông qua các hoạt động và các môn học đặc thù (mĩ thuật, âm nhạc...) trong nhà trường.

- Tập trung đổi mới phương pháp dạy học, chú trọng phương pháp trực quan - sơ đồ hóa kiến thức, phương pháp thảo luận nhóm... giúp SV dễ hiểu, dễ nhớ và dễ cảm nhận các nội dung kiến thức.

- Nâng cao tầm quan trọng của công tác thực tập sư phạm để SV “tập làm nghề” gần gũi với trẻ... Đặc biệt là SV được dự giờ, thực tập dạy học nhiều hơn và có điều kiện học hỏi thực tế, có tình cảm và biết chia sẻ với những giáo viên cùng nghề nghiệp.

Việc xây dựng và thực hiện chiến lược GDYTTM cần có sự phối hợp đồng bộ của Đảng ủy nhà trường với các tổ chức chính trị - xã hội, đặc biệt là các hoạt động của Đoàn Thanh niên và Hội SV nhà trường. Việc GDYTTM cần được thực hiện một cách tự giác qua quá trình tự giáo dục, tích lũy của mỗi SV và chỉ như vậy nhân cách con người mới có thể phát triển theo chiều hướng tích cực...

Như vậy, GDYTTM trong các nhà trường được xem là hạt nhân của giáo dục, cần được tổ chức giảng dạy và học tập nghiêm túc. Theo đó, sứ mệnh cao cả của Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương là đào tạo ra những thế hệ giáo viên mầm non “vừa hồng, vừa chuyên”. Rõ ràng, trong sự nghiệp “trồng người” việc giáo dục nhân cách, không thể thiếu vai trò của GDYTTM, giáo dục ý thức đạo đức cho SV, công tác này cần có sự phối hợp chặt chẽ giữa Nhà trường - Gia đình và Xã hội, đúng như câu ngôn ngữ: “*Nếu muốn xây được một ngôi nhà vững chắc thì nền móng phải vững*”. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Nguyễn Văn Đại (2002). *Mĩ học Mác - Lênin*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [2] Hồ Chí Minh toàn tập (2000), tập 4. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [3] Trần Túy (2005). *Vai trò của nghệ thuật trong giáo dục thẩm mỹ*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [4] Vĩnh Quang Lê (1999). *Về giáo dục thẩm mỹ ở nước ta hiện nay*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [5] Đỗ Huy (2002). *Đạo đức - Mĩ học và đời sống văn hóa nghệ thuật*. NXB Khoa học Xã hội.
- [6] Đỗ Huy (1997). *Giáo dục thẩm mỹ - Một số vấn đề lí luận và thực tiễn*. NXB Thông tin Lí luận.